

Tema 4

Control social, desviació i delicte

Índex del tema 4

- Presentació
- Continguts
- Objectius
- Activitats
- Referències

Continguts del tema

- Normes i orde social
 - Conformitat, desviació i delicte
 - Desviació i innovació
 - Tipus de normes
 - Mecanismes i agents de control social: les sancions
- Delictes i delinqüents. El crim
 - Mètodes i tècniques en el estudi sociològic de la delinqüència
 - La teories sobre la desviació (delicte)
 - Funcionalistes
 - Interaccionistes
 - Del conflicte
 - Utilitaristes
- Estratègies de prevenció del delicte
 - Les presons com a institucions totals

Objectius del tema

- ❑ Conèixer els conceptes bàsics del tema i les relacions entre ells: normes socials, control social, anomia, desviació, delicte, institució total.
- ❑ Conèixer els mecanismes de medició de la desviació i els seus problemes
- ❑ Conèixer les relacions bàsiques entre delinquència i variables sociodemogràfiques.
- ❑ Conèixer les teories explicatives de la delinquència.
- ❑ Conèixer l'actitut de l'opinió pública en relació amb dades sobre delictes i castics
- ❑ Comprendre els dilemes dels institucions penitenciaries i les seues funcions.

Normes i ordre social

- les societats humanes funcionen amb una sèrie de normes
- les quals són interioritzades pels individus en el procés de socialització
- el que genera conformitat i regularitat en moltes conductes humanes
- I que alguns consideren la base de l'ordre social

Normes i ordre social

Però

- ningú s'ajusta o respecta les normes en tot moment
- ningú que s'aparta d'elles en tot moment

Desviació

- Apartament de les normes sociales
 - Delicte
 - Incumpliment de la llei

Normes i ordre social

- Desviació i delicte
 - Són molt amples
 - Canvien segons l'època i la societat
 - Són font de desordre i perjuís
 - Són font d'innovació

Normes i ordre social

- 1. Implícites o tàcites
- 2. Usos socials
 - Normatius
 - No normatius
- 3. Ètico-morals
- 4. Positives
 - Dret
 - Reglaments i normes administratives

Normes i ordre social

- Mecanismes de control social
 - Són respostes que donen els altres, com a agents socialitzadors, davant del comportament d'un individu o un grup per a conduir-lo o reconduir-lo fins la conformitat amb les normes socials

Normes i ordre social

Mecanismes

- Els podem classificar de moltes diverses formes (positius/negatius; físic/psíquic, a priori/a posteriori...)
- Informals/Formals

Agents

- la família
- La religió
- l'escola
- l'Estat (policia, jutges, presons, treballadors socials)
- els mitjans de comunicació
- els amics
- companys de treball

Normes i ordre social

Normes socials	Actes i processos de sanció negatius
<i>Positives</i>	Multa, castic físic, internament, expedient administratiu...
<i>Morals</i>	Avergonyir, sentiment de culpa (consciència)
<i>Usos socials</i>	Rialla, desaprovació, pèrdua de la simpatia, avergonyir, mirada reprobatoria,
<i>Normes tácites</i>	mirada reprobatoria

Delictes i delinqüents. El crim

- Delicte i falta
 - Realitat diversa
- Qüestions
 - quanta criminalitat hi ha en una societat
 - quina és la causa de la conducta criminal
 - què es fa i què es pot fer contra ella

Delictes i delinqüents. El crim

TÉCNiques CUANTITATIVES	Estadístiques oficials	Fonts secundàries (INE, MIR...)
	Enquestes a víctimes	Fonts primàries*
	Enquestes de autoinculpació	Fonts primàries*
TÉCNiques QUALITATIVES	Entrevistes	E. Almeda, <i>Mujeres encarceladas</i>
	Històries de vida	D. Sutherland <i>The Professional Thief by a professional thief.</i>
	Observació participant	W. F. Whyte <i>Street Corner Society.</i> O. Romaní, <i>El botas.</i>

Delictes i delinqüents. El crim

- Distribució d'actes delictius i estructura social
 - Gènere
 - Classe social
 - Edat
 - Ètnia
 - Nacionalitat
- Estadístiques oficials i estructura social

Delictes i delinqüents. El crim

- Biològiques (Lombroso 1835-1909)
 - Trets anatòmics
 - Gens
- Psicològiques
 - Problemes en la formació de la personalitat: perfil psicològic "delictiu"
- Sociològiques
 - No hi ha la desviació en si. El que es considera desviat varia d'una societat a una altra.
 - Ser catalogat com desviat no depèn només del que nosaltres fem; dependrà de com altres persones entenguen i definisquen les nostres conductes
 - La capacitat d'elaborar i imposar regles no està igualment distribuïda entre la població
 - Més reactives que proactives (oblit de l'individu)

Delictes i delinqüents. El crim

- PARADIGMA FUNCIONALISTA
 - Anomia (Durkheim): falta clara de regulació moral
 - Pressió de la societat per l'èxit (Merton)
 - Explicació subcultural (Cohen) i Tensió estructural entre aspiracions i realitat social (Cloward i Ohlin)
- PARADIGMA INTERACCIONISTA
 - Interaccions socials (Associació diferencial, Sutherland)
 - Definició de la situació (Teoria de l'etiquetaje, E. Chicago, Becker, Lemert, Goffman)
- PARADIGMA DEL CONFLICTE ("marxista")
 - Resposta a les desigualtats (Nova Criminologia, Cultural Studies)
 - Increment de la delinqüència (Realisme de la Nova Esquerra)
- PARADIGMA UTILITARISTA
 - Control de l'entorn i incentius (Teoria del control, Hirschi)
 - Oportunitats per a delinquir (Teoria de les finestres trencades i polítiques de "tolerància zero")
- PARADIGMA FEMINISTA

Delictes i delinqüents. El crim

Nom	Seguix mitjans institucionalitzats?	Accepta metes culturals?	Exemples
<i>Conformisme</i>	Sí	Sí	
<i>Innovació</i>	No	Sí	
<i>Ritualisme</i>	Sí	No	
<i>Rebuig</i>	No	No	
<i>Rebel·lió</i>	No	No	

Quadre resum de la teoria de la tensió estructural de R. K. Merton

Delictes i delinqüents. El crim

- ❑ Fugir de postures essencialistes sobre les causes del delicte
- ❑ No esperem trobar una teoria unificada que explique tots tipus de delictes
- ❑ Tindre present l'importància del context i l'estructura social
- ❑ Solem adoptar teories que coincidixen amb les nostres formes de pensar
- ❑ Les polítiques que s'apliquen contra el delicte estan en relació amb les teories explicatives que creiem més vàlides

Estratègies de prevenció del delictes

- "Culturalment, són molt variables les actituds enfront de l'assassinat. Els esquimals no consideren que s'haja de castigar l'assassí i en moltes cultures el perjudici infligit a una família a la qual maten a un dels seus membres és susceptible de reparar-se oferint un substitut [...] En algunes cultures els sentiments d'una mare el fill dels quals ha sigut mort poden ser mitigats adoptant en el seu lloc a l'homicida".

Estratègies de prevenció del delicte

- A priori/a posteriori
- Causes/efectes
- Represives/educatives
- Puntuals/holístiques
- Sobre els
 - Individus
 - Les famílies
 - La comunitat
 - L'estructura social

Estratègies de prevenció del delictes

□ Fases d'intervenció

- Primària: s'orienta a les causes
- Secundària: es dirigeix als efectes o manifestacions o al control dels grups o àrees identificats com a potencials
- Terciària: Dirigida a la població reclusa (rehabilitació i reinserció)

Estratègies de prevenció del delictes

- Institució total (Etzioni-Goffman)
 - Lloc on grups d'individus són apartats del conjunt de la societat durant un cert període de temps, i junts porten una vida de tancament formalment administrada

Estratègies de prevenció del delictes

- Lloc de residència i treball
- per a un gran nombre d'individus
- aïllats de la societat
- que compartixen una rutina diària
- amb valors diferents dels de la societat, i
- amb efectes "desocializants" i "resocializants"

Estratègies de prevenció del delictes

- E. Goffman distingix diversos tipus d'institucions totals:
 - 1) orfenats,
 - 2) psiquiàtrics,
 - 3) presons,
 - 4) quarters,
 - 5) internats,
 - 6) convents

Estratègies de prevenció del delictes

- Cuestionament de les presons
 - “Les penes privatives de llibertat i les mesures de seguretat estaran orientades cap a la reeducació i reinserció social...” (Constitució article 25.2).
- Funcions
 - Protegir a la societat
 - Castigar el dany fet a la societat i a les víctimes (justícia retributiva vs. restitutiva o reparadora)
 - Dissuadir i desincentivar el crim futur
 - Rehabilitar, reformar i reinserir (resocialitzar)
 - Reduir la possibilitat de venjances personals

SENTENCIAS MEDIDAS ALTERNATIVAS a 31-1-2009		48.979
TRABAJO EN BENEFICIO DE LA COMUNIDAD		38.432
Por Violencia de Género con TBC		7.545
Por Seguridad Vial con TBC		26.447
Por Otros		4.440
MEDIDAS DE SEGURIDAD		3.158
SUSPENSIONES		7.389
Por Violencia de Género	5.121	
Por Seguridad Vial	29	
Otros	2.239	

Font: Secretaria General d'Institucions penitenciàries, MIR

Activitats

- 1. Definix desviació i delicte i posa'ls en relació amb el control social.
- 2. Exposa la teoria de la tensió estructural de R. K. Merton
- 3. Què hi respondries a aquestes qüestions:
 - La gent de posicions socials més baixes comet més delictes.
- 4. Exposa el tema "Les dones i el delicte".
- 5. ¿Quina de les següents és una mesura de justícia restitutiva o reparadora?
 - a) serveis a la comunitat
 - b) empresonament
 - c) devolució de (la) cosa
 - d) treballs en benefici de la víctima

Referències bibliogràfiques

- ❑ CID, J. y E. LARRAURI, (2001) *Teorías criminológicas. Explicación y prevención de la delincuencia*. Barcelona, Bosch.
- ❑ FOUCAULT, M. (1975,) *Vigilar y castigar*. Madrid, Siglo XXI.
- ❑ GIDDENS, A. (2005) *Sociología*. Madrid, Alianza Editorial.
- ❑ TORRENTE, D. (2001) *Desviación y delito*. Madrid, Alianza Editorial.
- ❑ LAMO DE ESPINOSA, E. (1989), *Delitos sin víctimas*. Madrid, Alianza Editorial.